

Opțional „Icoana - chipul omului în veșnicie” - clasa a XI a

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Autori,
Prof. Iuliana Gheorghe
Prof. Carmen Oprea

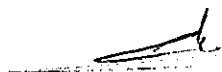
**PROGRAMĂ OPȚIONAL
RELIGIA
CULTUL ORTODOX**

Icoana - chipul omului în veșnicie

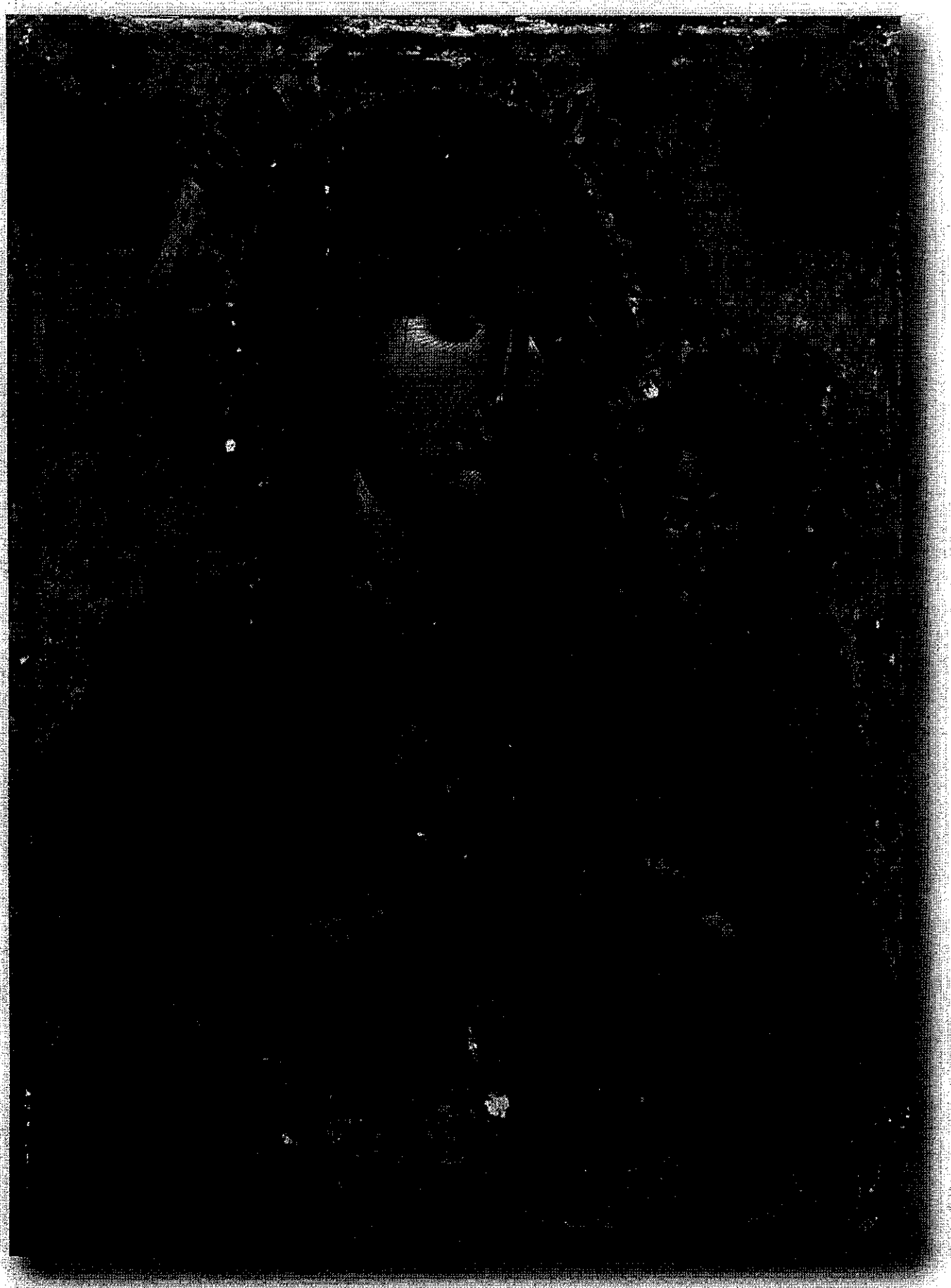
Aprobat,
Prof. Iuliana Gheorghe, Inspector de specialitate

**Clasa a XI-a
Craiova, 2017**

Prof. Iuliana GHEORGHE, Prof. Carmen OPREA

Opțional „Icoana - chipul omului în veșnicie” - clasa a XI a

Prof. Iuliana GHEORGHE, Prof. Carmen OPREA

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name 'Iuliana'.

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name 'Carmen'.

NOTA DE FUNDAMENTARE

privind elaborarea programei școlare *”Icoana - chipul omului în veșnicie”* pentru disciplina opțională

clasa a XII –a

Programa școlară *”Icoana - chipul omului în veșnicie”* pentru disciplina opțională, clasa a XI-a, este un document reglator component al curriculumului național, și a fost elaborat în conformitate cu:

- *asumarea de către România a Planului detaliat de lucru asupra obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa, ratificat de Consiliul European de la Barcelona, în 2002, și a Declarației miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formarea profesională - „Declarația de la Copenhaga”, convenită la Copenhaga în 2002;*

- obiectivele actuale ale reformei învățământului din România vizând finalitățile, curriculumul și structura învățământului obligatoriu stabilite în conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995;

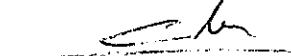
- nevoia de adaptare a curriculumului național la schimbările din structura învățământului preuniversitar;

- valorificarea experienței pozitive privind proiectarea curriculumului pentru învățământul liceal pornind de la competențe ca achiziții finale ale învățării, prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor;

Structurarea noilor planuri cadru de învățământ pentru clasa a XI-a pe componentele **trunchi comun și curriculum diferențiat** determină organizarea, la nivelul programei școlare, a ofertei educaționale centrale în competențe și conținuturi ale învățării prezentate distinct, pentru fiecare dintre aceste componente.

Prezentul document conține programa școlară pentru disciplina opțională *”Icoana - chipul omului în veșnicie”* și face parte din oferta de cursuri opționale propusă elevilor și profesorilor de religie în cadrul curriculumului la decizia școlii (C.D.Ș.). Aceasta se adresează elevilor de liceu din ciclul superior (clasa a XI-a) și se desfășoară pe durata unui an școlar, cu o oră pe săptămână.

Prof. Iuliana GHEORGHE, Prof. Carmen OPREA

Programa cursului opțional privind „Icoana - chipul omului în veșnicie” este structurată astfel:

Notă de fundamentare, elaborată în scopul prezentării relației dintre programele școlare pentru clasa a XI-a și documentele de politică educațională și curriculară pe care acestea se fundamentează:

Notă de prezentare a programei descrie parcursul disciplinei opționale propuse, argumentează structura didactică adoptată și sintetizează o serie de recomandări considerate semnificative din punct de vedere al finalităților studierii cursului opțional.

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse. Competențele cheie europene sunt stabilite la nivelul Uniunii Europene în vederea dezvoltării sistemelor educaționale și de formare profesională.

Competențe generale, cu un nivel accentuat de complexitate, definite pe disciplina opțională de învățământ, pentru a evidenția achizițiile finale de învățare ale elevilor la sfârșitul învățământului obligatoriu și/ sau pentru a orienta pregătirea de specialitate a acestora;

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice pot fi însoțite de sugestii de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor.

Conținuturile învățării sunt mijloace prin care se urmărește formarea competențelor specifice și implicit a competențelor generale propuse. Unitățile de conținut sunt organizate tematic și reprezintă achiziții de bază ce completează cunoștințele din cursul general de Religie, mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea competențelor.

Valori și atitudini orientează dimensiunile axiologică și afectiv-itudinală aferente formării personalității elevului din perspectiva Religiei. Realizarea lor concretă derivă din activitatea didactică permanentă a profesorului, constituind un element implicit al acesteia.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare, oferind suport pentru proiectarea demersului didactic și pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul cursului opțional și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.

NOTĂ DE PREZENTARE

Omul nu a fost o întâmplare pe acest pământ și apariția sa nu se datorează hazardului, ci a fost creat de o forță ce stăpânește Universul și-l menține într-un echilibru nemaipomenit. Această forță este DUMNEZEU.

Faptul că am fost creați de Dumnezeu după chipul și asemănarea Lui scoate în evidență acea tângire a omului lăuntric după ceva ce uneori nu îți poți explica. Există un gol lăuntric în fiecare om, gol ce nu îl poate umple nici bogățiile, nici distracțiile, ci numai Dumnezeu.

Am ales opționalul la nivelul a două arii curriculare deoarece între religie și artă a existat și va exista întotdeauna o strânsă legătură. Icoana nu poate exista fără învățătura creștină. Rolul ei este multiplu: împodobește locașul de închinare (estetic); învață din istoria Bisericii (pedagogic); însoțește cultul divin (latreutic) și, nu în ultimul rând, mijlocește harul divin (haric). Prin rolul multiplu pe care îl are, icoana depășește formele lumii noastre pentru a *face simțită prezența lui Dumnezeu în viața creștinului*. În această lume, elementele teologice, estetice și tehnice se unifică pentru a deveni accesibile prin credință, practică și totodată prin cugetare duhovnicească.

Dacă elementul teologic este neglijat, icoana devine un document sau un monument istoric, simplu purtător de informații; își va pierde substanța spirituală. Prin ceea ce am propus, am încercat să-i ajut, să-i formez pe elevi să vadă rolul multiplu al icoanei și nu doar ca pe un obiect purtător de informații.

Unii dintre elevi au mai desfășurat astfel de activități și în clasele ciclului primar și gimnazial. Prin faptul că ar continua aceste activități la o altă dimensiune, specifică ciclului liceal, le-ar întări credința, le-ar stimula creativitatea; experiența lor anterioară, completată cu noi deprinderi, ar duce la prestigiul unității de învățământ .

Trebuie ca elevii noștri să învețe că în această lume în care ne străduim să ne integrăm și să fim buni cu noi și cu semenii noștri suntem dator să ne conservăm specificitatea noastră, să ne cunoaștem tradițiile să le redescoperim, să le păstrăm, dar în același timp să le facem cunoscute lumii întregi.

O astfel de disciplină opțională este foarte utilă într-o lume secularizată, în care familia nu are timpul necesar sau dispoziția de ai învăța credința străbună. De multe ori adolescenții devin în familie „mici apostoli”, transmitând învățătura Bisericii și celor mari.

Această disciplină opțională se poate desfășura prin respectarea următoarelor

condiții:

- ❖ Acceptul conducerii Școala Gimnazială Specială „Sfântul Mina” - Craiova;
- ❖ Aprobarea I.Ș.J. Dolj;
- ❖ Opțiunea elevilor și a părinților acestora.

Prin cunoștințele, atitudinile și valorile promovate, disciplina opțională „Icoana - chipul omului în veșnicie” contribuie la formarea competențelor cheie stabilite la nivelul Comisiei Europene, cu precădere la formarea celor care vizează domeniile: a învăța să înveți, competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice și „sensibilitate la cultură”. Contribuția **Religiei** în general și a disciplinei opționale „Icoana - chipul omului în veșnicie” în special la aceste domenii este prezentată detaliat astfel:

➤ **a învăța să înveți**

- **abilități:** manifestarea autonomiei, a perseverenței și a disciplinei în procesul de învățare, reflecția critică asupra diferitelor aspecte ale învățării, din perspectiva propriei identități religioase și morale și a atitudinii ecumenice;
- **atitudini:** aprecierea pozitivă a învățării și a importanței acesteia pentru dezvoltarea proprie; adaptabilitate și flexibilitate în raportarea la cele învățate; automotivație și inițiativă în procesul de învățare; dorință de dezvoltare spirituală și perfecționare morală permanentă;

➤ **competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice**

- **cunoștințe:** informații despre propria credință și despre alte credințe și convingeri; cunoștințe referitoare la principalele valori morale ale Bisericii; noțiuni referitoare la atitudini și comportamente creștine în relația cu aproapele și în raportarea la comunitate; modele biblice de comportament și de viață morală;
- **abilități:** asumarea și susținerea propriei identități moral-religioase; integrarea în comunități variate din punct de vedere al convingerilor; respectarea opiniilor și a comportamentelor semenilor; eliminarea din comportament a oricărei forme de violență pe criteriile religioase; medierea situațiilor conflictuale care pot apărea la nivelul comunității;
- **atitudini:** înțelegerea diferențelor dintre valorile morale specifice diferitelor religii; respectul față de cei de alte credințe și convingeri; responsabilitate în raport cu propriul comportament; acceptarea diversității și susținerea coeziunii la nivelul comunității; implicarea în viața comunității;

➤ „sensibilitate la cultură”

- *cunoștințe*: contribuția moralei creștine la cultura și civilizația universală (istorie, limbă, literatură, artă, civilizație etc.);
- *abilități*: analizarea, compararea și dezbateră vizând rolul moralei creștine în cultura universală;
- *atitudini*: asumarea propriei identități religioase și morale și manifestarea respectului pentru alte credințe; manifestarea unor atitudini pozitive față de formele de expresie culturală.

Disciplina opțională „Icoana - chipul omului în veșnicie” face parte din aria curriculară "Om și societate" și "Arte" și i se alocă 1 oră pe săptămână în Curriculum la decizia școlii pentru liceu - pentru clasa a XI a învățământ liceal și pentru școlile de arte și meserii.

Programa școlară de „Icoana - chipul omului în veșnicie” este structurată pe următoarele componente:

- competențe generale;
- valori și atitudini;
- competențe specifice asociate cu conținuturile;
- conținuturi ale învățării;
- sugestii metodologice;
- sugestii bibliografice pentru lectură suplimentară;

COMPETENȚE GENERALE

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri
2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare
3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase-morale în structura propriilor atitudini și comportamente
4. Aplicarea învățăturii de credință în viața personală și a comunității
5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

VALORI ȘI ATITUDINI

- conștientizarea rolului învățăturilor morale ale Bisericii în viața personală și a comunității
- dezvoltarea respectului față de cele sfinte
- asumarea propriei identități morale religioase
- responsabilitate în exercitarea drepturilor și obligațiilor ce decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.)
- respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri
- grija față de aproapele
- interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase și morale în vederea permanentei deveniri spirituale

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

CG1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 Sintetizarea principalelor învățături de credință ortodoxă despre sfintele icoane și despre sfinți	<ul style="list-style-type: none">- Despre Sfintele icoane (porunca a doua)- Sfinții - modele de urmat pentru noi- Iconoclasmul - Sinodul VII ecumenic- Icoana și Sfânta Liturghie
1.2 Prezentarea elementelor definitorii ale icoanei	<ul style="list-style-type: none">- Culorile și semnificația lor- Compoziția culorilor- Lumina și icoana- Lumina specifică icoanei- Tehnica icoanei- Pregătirile tehnice- Desenul- Culorile- Execuția icoanei- Paleta vechilor pictori
1.3 Prezentarea poziției și învățurii Bisericii Ortodoxe referitoare la icoane și la sfinții reprezentați în ele	<ul style="list-style-type: none">- Fundamentul biblic al icoanei- Lumina naturală și spirituală

CG2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Elaborarea de argumentări orale sau scrise referitoare la învățatura de credință ortodoxă despre icoane	<ul style="list-style-type: none">- Despre Sfintele icoane (porunca a doua)- Sfinții - modele de urmat pentru noi- Iconoclasmul - Sinodul VII ecumenic

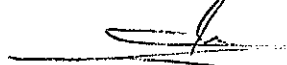
<p>folosind termeni specifici religiei</p> <p>2.2. Elaborarea și compararea unor opinii și argumente diferite referitoare la o temă de iconografie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mari pictori bisericești în România - Fundamentul biblic al icoanei - Icoana și Sfânta Liturghie
---	--

CG3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religios-morale în structura propriilor atitudini și comportamente

Competențe specifice	Conținuturi
<p>3.1. Identificarea unor modele de comportament creștin în exemplele oferite de mari pictori religioși din Istoria Bisericii noastre și a oamenilor de cultură români, promotori ai valorilor creștine</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vizite la muzee și mănăstiri - Organizarea expozițiilor (de Crăciun și Paști; cu prilejul unor evenimente marcate de unitatea de învățământ sau alte instituții locale). - Mari pictori bisericești în România
<p>3.2. Asumarea unui comportament responsabil și altruist în relațiile cu aproapele</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sfinții - modele de urmat pentru noi - Iconoclasmul - Sinodul VII ecumenic
<p>3.3. Integrarea și manifestarea în propriul comportament a valorilor morale creștine promovate de marii oameni de cultură români</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mari pictori bisericești în România - Sfinții - modele de urmat pentru noi

CG4. Aplicarea învățaturii de credință în viața personală și a comunității

Competențe specifice	Conținuturi
----------------------	-------------

<p>4.1. Analizarea problemelor ale lumii contemporane în lumina învățurii creștine</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Despre Sfintele icoane (porunca a doua) - Sfinții - modele de urmat pentru noi
<p>4.2. Aplicarea învățurii de credință a Bisericii în situații concrete din viața personală</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentul biblic al icoanei - Lumina și icoana - Lumina naturală și spirituală - Lumina specifică icoanei - Execuția icoanei - Icoana și Sfânta Liturghie
<p>4.3. Cunoașterea și promovarea valorilor creștine în societate</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vizite la muzee și mănăstiri - Organizarea expozițiilor (de Crăciun și Paști; cu prilejul unor evenimente marcate de unitatea de învățământ sau alte instituții locale). - Mari pictori bisericești în România

CG5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
<p>5.1 Analizarea unor comportamente artistice, evidențiind semnificația spirituală și valoarea creștină a acestora</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Culorile și semnificația lor - Compoziția culorilor - Lumina și icoana Tehnica icoanei - Pregătirile tehnice - Desenul - Culorile - Execuția icoanei - Paleta vechilor pictori - Vizite la muzee și mănăstiri

<p>5.2 Argumentarea unei opinii proprii, referitoare la o temă dată, utilizând atât învățătura de credință a Bisericii, cât și cunoștințe de la alte discipline</p>	<ul style="list-style-type: none">- Organizarea expozițiilor (de Crăciun și Paști; cu prilejul unor evenimente marcate de unitatea de învățământ sau alte instituții locale). - Fundamentul biblic al icoanei- Lumina naturala și spirituală- Lumina specifică icoanei- Icoana și Sfânta Liturghie
--	--

CONȚINUTURILE

I. ÎNVĂȚĂTURA DE CREDINȚĂ

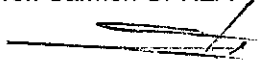
1. Despre Sfintele icoane (porunca a doua)
2. Sfinții - modele de urmat pentru noi
3. Iconoclasmul - Sinodul VII ecumenic

II. TRĂIREA ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINE

1. Fundamentul biblic al icoanei
2. Icoana și Sfânta Liturghie

III. EXPRIMATREA ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINE

1. Culorile și semnificația lor
2. Compoziția culorilor
3. Lumina și icoana
4. Lumina naturala și spirituală
5. Lumina specifică icoanei

IV. SPIRITUALITATE ȘI VIAȚĂ CREȘTINĂ

1. Vizite la muzee și mănăstiri
2. Organizarea expozițiilor (de Crăciun și Paști; cu prilejul unor evenimente marcate de unitatea de învățământ sau alte instituții locale).

V. ORTODOXIE ȘI CULTURA NAȚIONALĂ

1. Paleta vechilor pictori
2. Mari pictori bisericești în România

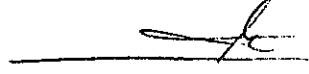
VI. CREȘTINISMUL ȘI PROVOCĂRILE LUMII CONTEMPORANE

1. Tehnica icoanei
2. Pregătirile tehnice
3. Desenul
4. Culorile
5. Execuția icoanei

SUGESTII METODOLOGICE

Conținuturile din programa școlară, pentru clasa a XI-a, la disciplina opțională „Icoana - chipul omului în veșnicie” - cultul ortodox sunt organizate pe șase capitole tematice: Dogmatică, Morală creștină, Liturgică și artă, Spiritualitate și misiune, Ortodoxie și cultură națională, Creștinismul și problemele lumii contemporane. Acestea le continuă pe cele abordate la nivelul claselor a IX-a - a X-a și propun conținuturi cu caracter mai complex, posibil de abordat la nivelul elevilor de clasa a XI-a.

Prezentul curriculum la decizia școlii este conceput într-o manieră flexibilă, care presupune regândirea rolurilor celor doi parteneri educaționali - profesorul și elevul. Astfel, programa permite profesorului libertatea de opțiune în abordarea demersului didactic prin alegerea succesiunii capitolelor sau a temelor (care nu au în programă o ordine obligatorie), în funcție de caracteristicile clasei sau de deschiderea elevilor, cu condiția respectării logicii interne a domeniului și a parcurgerii integrale a materiei prevăzute în programă. De asemenea, profesorul are libertatea de a alege metode, activități și stiluri variate, adecvate

particularităților elevilor și ale clasei, precum și în concordanță cu competențele precizate pentru fiecare nivel.

În ceea ce privește elevii, temele au fost selectate astfel încât să asigure implicarea activă a acestora în procesul de predare-învățare, care să contribuie la formarea capacității de comunicare, de manifestare a spiritului critic, tolerant, la exprimarea liberă și argumentată a propriei opinii. Alegerea temelor a avut în vedere asigurarea caracterului practic-aplicativ al cunoștințelor de religie prin valorificarea experienței de viață a elevilor, prin referirea la aspecte actuale din viața personală a adolescenților și din societatea contemporană, din viața comunității, din istoria religiilor și din istoria Bisericii.

Pentru realizarea competențelor specifice se recomandă utilizarea unor activități de învățare, precum:

- dialogul, dezbaterile privind importanța și rolul elementelor de iconografie;
- analiza asemănărilor și a deosebirilor (între diferite aspecte ale vieții religioase, între religii, între textele religioase și cele laice pe teme comune etc.);
- realizarea unor observații, studii de caz, micro-anchete, sondaje de opinie pe teme privind aspecte concrete din viața religioasă a unei comunități sau a adolescenților;
- jocul de rol, studiul de caz cu rol de exemplificare a elementelor de iconografie;
- argumentarea biblică și patristică a icoanei;
- elaborarea de picturi diverse pe teme religioase (chipuri de sfinți, scene biblice);
- utilizarea noilor tehnologii informatice și a altor mijloace audio-vizuale în procesul de predare-învățare (pentru ilustrarea unor teme, pentru căutarea de informații, pentru documentarea pe o temă dată);
- vizite la locașuri de cult.

În cadrul orei de CDS, evaluarea trebuie să aibă caracter formativ, cu scopul de a-l învăța pe elev să se autoevalueze în acord cu valorile creștine. Prin evaluare, valorizarea efortului de învățare al elevului și analiza progresului acestuia în învățare trebuie completate cu motivarea sa pentru aplicarea în practică a învățăturilor de credință. Deoarece formele clasice de evaluare au, pentru educația religioasă, limite mai accentuate decât în cazul altor discipline de studiu, se recomandă utilizarea unor modalități complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor în spațiul școlii și în afara acestuia.

SUGESTII DE BIBLIOGRAFIE PENTRU LECTURA SUPLIMENTARA

1. Biblia
2. Anania, V., *Cerurile Oltului*, Râmnicu Vâlcea, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, 1990
3. Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească* (selectiv), București, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1981
4. Braniște, E., *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Caransebeș, Editura Diecezană, 2001
5. Carte de rugăciuni
6. Catehism creștin ortodox
7. Sfântul Ioan Damaschinul, *Dogmatica* (selectiv), București, Editura Scripta, 1993
8. Moldovan, I., *Teologia iubirii*, vol. I-II, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 1996
9. *Patericul*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 1990
10. Stăniloae, D., *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Craiova, Editura Mitropoliei Olteniei, 1986
11. Todoran, I., Zăgorean, I., *Teologie dogmatică*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1991
12. Zăgorean, I., *Morala creștină. Manual pentru Seminariile Teologice*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2002
13. Iuliana Dancu - *Pictura țărănească pe sticlă*, Editura Meridiane, București, 1975.
14. G. Oprescu, *Manual de Istoria Artei*, Biblioteca de artă, Editura Meridiane, 1985.
15. Paul Evdokimov - *Arta icoanei - o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1992.
16. Monahia Iuliana - *Truda iconarului*, Editura Sophia, București, 2001.
17. Egon Sendler - *Icoana, chipul nevăzutului; elemente de teologie, estetică și tehnică*, Editura Sophia, București, 2006.
18. Doina Giurgea, *Ghid metodologic pentru disciplinele opționale*, D&G Editura, București, 2007.

